

**7. Konferencja
Wydziału
Archeologii UW
„Przeszłość ma
przyszłość!/
The Past has
a Future!”**

13-17.04.2026

**Nabór
abstraktów do
12 marca**

Data wydarzenia: 16-17.04.2026

**1. Studencka
Konferencja Wydziału
Archeologii UW
„Przeszłość ma
przyszłość!/
The Past has
a Future!”**

UNIwersYTET
WARSZAWSKI

WYDZIAŁ
ARCHEOLOGII
Uniwersytet
Warszawski

Wydział Archeologii
Uniwersytet Warszawski
ul. Krakowskie Przedmieście 26/28
00-927 Warszawa

Przeszłość ma przyszłość!/ The Past Has a Future!
1. Studencka konferencja naukowa Wydziału Archeologii
Uniwersytetu Warszawskiego
Warszawa
(16–17.04.2026)

Przeszłość ma przyszłość!/ The Past Has a Future!
1st Student Scientific Conference of the Faculty of
Archaeology, University of Warsaw
Warsaw
(16–17.04.2026)

Program konferencji/ Conference Programme

redakcja/ edited by
Marcin Wagner, Karolina A. Barczyk, Maciej Kowalski

Szanowni Czytelnicy,

Serdecznie zapraszamy na 1. Studencką Konferencję Naukową Wydziału Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego „Przeszłość ma przyszłość! / The Past Has a Future!”.

Jest to pierwsza konferencja studencka organizowana na naszym wydziale, odbywająca się równolegle z 7. Konferencją Naukową Wydziału Archeologii „Przeszłość ma przyszłość! / The Past Has a Future!”. Wydarzenie to stanowi efekt współpracy pomiędzy Wydziałem Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego a Radą Samorządu Studentów Wydziału Archeologii UW, łączącej środowisko akademickie wykładowców i studentów.

W ciągu dwóch dni (16.04–17.04) będą mieli Państwo okazję wysłuchać wystąpień dwudziestu dwóch prelegentów reprezentujących różne obszary badań archeologicznych.

Konferencja odbędzie się w formule stacjonarnej.

Mamy nadzieję, że konferencja stanie się przestrzenią inspirującej wymiany poglądów, dyskusji naukowej oraz merytorycznego dialogu.

Życzymy Państwu owocnego i inspirującego udziału w konferencji. Mamy również nadzieję na spotkanie podczas kolejnych edycji wydarzenia.

Organizatorzy
Rada Samorządu Studentów Wydziału Archeologii UW

Abstrakty zostały opublikowane w formie dostarczonej przez prelegentów.

Dear Readers,

We are pleased to invite you to the 1st Student Scientific Conference of the Faculty of Archaeology, University of Warsaw, “The Past Has a Future! / Przeszłość ma przyszłość!”.

This is the first student conference organised at our Faculty, held in parallel with the 7th Scientific Conference of the Faculty of Archaeology, “The Past Has a Future! / Przeszłość ma przyszłość!”. The event is the result of cooperation between the Faculty of Archaeology, University of Warsaw, and the Student Council of the Faculty of Archaeology, University of Warsaw, bringing together the academic community of lecturers and students.

Over the course of two days (16–17 April), you will have the opportunity to listen to presentations by twenty-two speakers representing various areas of archaeological research.

The conference will be held in an in-person format.

We hope that the conference will provide a space for inspiring exchange of ideas, academic discussion, and substantive dialogue.

We wish you a fruitful and inspiring participation in the conference. We also hope to see you at future editions of the event.

Organisers
Council of the Students' Self-Government of the Faculty of Archeology UW

Abstracts have been published in the form provided by the speakers.

Godzina Hour	Program konferencji	2.12
9:00-9:10	Powitanie uczestników sesji	
9:10-9:30	Jakub Karczewski <i>Materiał krzemienny z jamy 93 z osady „Gawroniec” woj. świętokrzyskie</i>	
9:30-9:50	Tomasz Kowalczyk <i>Is the GEM a Gem? Ancient Egypt and its image in the 21st century</i>	
9:50-10:10	Michał Mozyński <i>Monety ze słoika musztardy. Co nieoczekiwane znalezisko z wczesnochrześcijańskiego sanktuarium w Abu Mina mówi o pieniądzu w Egipcie u schyłku starożytności?</i>	
10:10-10:30	Łukasz Mikołaj Suski <i>Archeologia Pathyris: topografia miasta i życie codzienne na peryferiach Egiptu hellenistycznego</i>	
10:30-10:50	Romuald Milcarek <i>Rekonstrukcja redystrybucji zaopatrzenia armii prowincji Moesia Secunda: źródła i wyzwania</i>	
10:50-11:10	Dyskusja/ Discussion	
11:10-11:30	Przerwa kawowa/ Coffee Break	
11:30-11:50	Antonina Beblowska-Bednarkiewicz <i>Analiza XRF rud żelaza z osad produkcyjnych z okresu przedrzymskiego i rzymskiego z terenu Mazowieckiego Centrum Metalurgicznego</i>	
11:50-12:10	Anna Jakubowska <i>Ośrodki produkcji ceramiki w Mezji. Case study Novae</i>	
12:10-12:30	Agnieszka Szaforz, Aleksander Kwietniak <i>Wpływ urbanizacji na zagrożone dziedzictwo archeologiczne w regionach Santa Ana i Sonsonate: raport wstępny z analizy przestrzennej</i>	
12:30-12:50	Agnieszka Szaforz <i>Algorytmy w służbie przeszłości: potencjał integracji GIS i sztucznej inteligencji w monitorowaniu dziedzictwa archeologicznego</i>	
12:50-13:10	Dyskusja/ Discussion	

Godzina Hour	Program konferencji	2.12
9:10-9:30	Karolina Roxana Kaminska <i>Wykorzystanie sztucznej inteligencji jako narzędzia kryptograficznego na przykładzie kamieni z Novisilek</i>	
9:30-9:50	Karol Przychodzień <i>Co wpływało na obronny charakter zamków krzyżackich?</i>	
9:50-10:10	Joanna Malinowska <i>Pochowani inaczej: orientacja północ-południe w obrzędku pogrzebowym wczesnego średniowiecza</i>	
10:10-10:30	Jan Marcin Czeski <i>Grodzisko w Wiktorowie, st. 1 z perspektywy badań geoarcheologicznych o niskiej inwazyjności</i>	
10:30-10:50	Oliwier Leszek <i>Coztic teocuitlatl – jak ekskrementy bogów doprowadziły do upadku Trójprzymierza. Analiza różnic w kulturowej percepcji złota pomiędzy hiszpańskimi konkwistadorami, a Meksykami w XVI w.n.e.</i>	
10:50-11:10	Dyskusja/ Discussion	
11:10-11:30	Przerwa kawowa/ Coffee Break	
11:30-11:50	Sara Viwegier <i>Wpływ kultury Yayoi na dziedzictwo kulturowe i materialne dzisiejszej Japonii</i>	
11:50-12:10	Izabella Kurjan <i>Gdy pochówki tracą porządek: metody szacowania liczebności osobników w kontekstach przemieszanych na przykładzie Galerii Rzemieślników ze stanowiska Castillo de Huarmey (Peru)</i>	
12:10-12:30	Agata Kielbińska <i>Pochówki w ceramicznych naczyniach/trumnach w okresie żelaza, południowy zachód Półwyspu Koreańskiego</i>	
12:30-12:50	Dawid Jagłowski <i>„Nie tylko utylitaryzm”, czyli nietypowy przemysł krzemienisty występujący na pradziejowej kopalni krzemienia czekoladowego „Bednarzu” w Kotlarce koło Łży</i>	
12:50-13:10	Dyskusja/ Discussion	
13:10-14:30	Przerwa obiadowa/ Lunch Break	
14:30-14:50	Hanna Szczepanik <i>Tradycje renesansu w produkcji majoliki na przełomie XIX i XX wieku na przykładzie wazy z dekoracją groteskową z Dylewa</i>	
14:50-15:10	Kacper Konofał <i>Naczynia kosmetyczne firmy „Majde” z Cmentarza Żydowskiego w Warszawie w świetle badań archeologicznych – ponowne odkrycie zapomnianej firmy kosmetycznej</i>	
15:10-15:30	Ireneusz Bukaciński <i>Higiena u progu cywilizacji: Rozwiązania kanalizacyjne Ur i Nuzi w II tys. p.n.e.</i>	
15:30-15:50	Weronika Wielakowska <i>Najbardziej znane morderstwa popełniane na przestrzeni wieków przy użyciu trucizn pochodzenia roślinnego w świetle znalezisk archeologicznych</i>	
15:50-16:10	Dyskusja/ Discussion	

Antonina Beblowska-Bednarkiewicz

Wydział Archeologii, Uniwersytet Warszawski, Polska

Analiza XRF rud żelaza z osad produkcyjnych z okresu przedrzymskiego i rzymskiego z terenu Mazowieckiego Centrum Metalurgicznego

Funkcjonujące w okresie wpływów rzymskich Mazowieckie Centrum Metalurgiczne stanowi jeden z najważniejszych ośrodków wielkoskalowej produkcji żelaza na ziemiach dzisiejszej Polski. Proces redukcji rudy żelaza prowadzono w piecach dymarskich typu kotlinkowego. Wykorzystywano w nim rudę darniową powszechnie występującą na obszarze Mazowsza. Dotychczasowe analizy składu pierwiastkowego rud żelaza metodą XRF koncentrowały się przede wszystkim na materiałach pochodzących z obszaru Centrum Świętokrzyskiego. Przeprowadzone badania mazowieckich rud darniowych wskazują jednak, że rudy wykorzystywane w starożytności charakteryzowały się wyższą zawartością żelaza niż ich współczesne odpowiedniki. Różnica ta ma istotny wpływ na rezultaty eksperymentalnych rekonstrukcji procesu wytopu żelaza.

Ireneusz Bukaciński

Wydział Archeologii, Uniwersytet Warszawski, Polska

Higiena u progu cywilizacji: Rozwiązania kanalizacyjne Ur i Nuzi w II tys. p.n.e.

Referat poświęcony jest analizie systemów kanalizacyjnych w Mezopotamii 2 tys. p.n.e., stanowiących jeden z często niedocenianych elementów infrastruktury domowej bądź miejskiej. Celem pracy jest prezentacja instalacji sanitarnych oraz porównanie regionalnych różnic w podejściu do gospodarki ściekowej między południem a północą regionu.

Analiza skupia się na dwóch reprezentatywnych dla tego tematu stanowiskach archeologicznych: Ur, reprezentującym tradycje południowe, oraz Nuzi, będącym przykładem rozwiązań z północy. Porównanie tych ośrodków ukazuje, jak równolegle kształtowały się dwie zupełnie odmienne tradycje budowlane oraz jakie były ich zalety i wady.

W ostatniej części referatu zostanie poruszony temat wpływu systemów kanalizacyjnych na higienę mieszkańców, problemy związane z badaniem instalacji sanitarnych, oraz czemu ten temat nie powinien być pomijany w badaniach archeologicznych.

Jan Marcin Czeski

Wydział Archeologii, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Polska

Grodzisko w Wiktorowie, st. 1 z perspektywy badań geoarcheologicznych o niskiej inwazyjności

Celem referatu jest przedstawienie wyników zastosowania zestawu geoarcheologicznych metod o niskiej inwazyjności na przykładzie grodziska – stanowiska nr 1 w Wiktorowie (pow. poznański, woj. wielkopolskie). Badania na tym stanowisku, mające na celu weryfikację formy, chronologii i funkcji grodziska, prowadzono w ramach realizacji pracy magisterskiej w latach 2025–2026. Wybrane stanowisko usytuowane jest wewnątrz Ziemi Gnieźnieńskiej, tzw. obszaru centralnego władztwa Piastów, około 13 km na południe od Ostrowa Lednickiego i około 10 km na północ od Gieczu.

Dotychczas szeroko zakrojonym badaniom poddano przede wszystkim znajdujące się na badanym obszarze ośrodki centralne oraz większe stanowiska. Mniejsze grodziska często nie zostały dotychczas gruntownie przebadane – prezentowany zestaw metod stanowić może potencjalnie bardziej przystępne i bezpieczniejsze dla substancji zabytkowej uzupełnienie – lub nawet alternatywę dla – badań wykopaliskowych.

Wybrane stanowisko poddano wcześniej kilku prospekcjom w XX w., w rezultacie których nie udało się odnaleźć materiału zabytkowego ani ustalić jego chronologii. Zastosowany dla uzupełnienia i weryfikacji powyższych ustaleń zestaw metod stanowiły 1) badania powierzchniowe służące pozyskaniu materiału zabytkowego do datowania względnego, 2) prospekcja magnetometryczna mająca na celu wskazanie anomalii niewidocznych na powierzchni oraz 3) odwierty ręczne. Umożliwiły one zweryfikowanie wykrytych anomalii, pozyskanie materiału organicznego do datowania radiowęglowego metodą AMS i pozwoliły na ustalenie stratygrafii na dwóch osiach (N-S, E-W). W rezultacie badań zidentyfikowano pozostałości drewnianych i kamiennych elementów konstrukcji wałów oraz uzyskać oznaczenia radiowęglowe – ustalić chronologię bezwzględną stanowiska oraz wskazać na prawdopodobnie długi okres jego użytkowania. W podsumowaniu wystąpienia przedstawione zostaną zalety i wady zastosowanej metodyki, efektywność, czaso- i kosztochłonność, inwazyjność wobec substancji zabytkowej oraz ograniczenia metody.

Dawid Jagłowski

Wydział Archeologii, Uniwersytet Warszawski, Polska

„Nie tylko utylitaryzm”, czyli nietypowy przemysł krzemienno występujący na pradziejowej kopalni krzemienia czekoladowego „Bednarzu” w Kotlarce koło Iłży

Pradziejowe stanowiska górnicze niemal zawsze interpretowane są jako miejsca związane jedynie z wydobyciem surowca krzemienno i jego wstępną eksploatacją. Powszechnie występujący utylitaryzm, który można zaobserwować w materiale krzemienno, nie pozwala na wysunięcie innych hipotez dotyczących zachodzącej tam ludzkiej aktywności. Pomimo to na archeologicznej mapie Europy istnieje kilka stanowisk, na których możliwa jest inna interpretacja materiału archeologicznego. Jednym z takich miejsc jest kopalnia krzemienia czekoladowego „Bednarzu” w Kotlarce koło Iłży.

Podczas badań powierzchniowych przeprowadzonych na stanowisku w 2024 r. pozyskano inwentarz zawierający ponad 100 rdzeni krzemienno. Pozyskany materiał ukazuje formy o różnym stopniu złożoności technologicznej. Cały zbiór dotyczy przemysłu opierającego się na półsurowcu odłupkowym, przypominającym miejscami te sięgające środkowego paleolitu. Na podstawie analizy morfologicznej wydzielono kilka charakterystycznych form; są to rdzenie: jednopiętowe z prostopadłą odłupnią, dwuścienne z piętą krawędziową, para-lewaluaskie oraz globularne.

Istnieje kilka aspektów, które łączą przedstawiony materiał zabytkowy. Jest to wykorzystanie tego samego surowca, masowe zastosowanie techniki łuszczeniowej oraz podobna chronologia, sięgająca schyłkowego neolitu i wczesnej epoki brązu. Istnieje jeszcze jeden element łączący wszystkie te formy – jest to nieutilitarne zastosowanie przegrzewania i łupania w celu uzyskania niefunkcjonalnego półsurowca. Celowe poddanie obróbce termicznej surowca dobrze łupliwego, jakim jest krzemień czekoladowy, oraz eksploatacja rdzeni po niepraktyczny półsurowiec są świadectwem istnienia zaawansowanych procesów społeczno-kulturowych.

Omawiany przemysł, dawniej znany pod nazwą przemysłu wierzbieckiego, nadal sprawia archeologom znaczne problemy interpretacyjne, nawet po ponad stu latach od jego wydzielenia. Jednak coraz to kolejne analizy przeprowadzane na materiale krzemienno pozwalają na coraz lepsze poznanie jego wymiaru technologicznego, przypisanie chronologiczne oraz opisanie enigmatycznego aspektu społeczno-kulturowego.

Anna Jakubowska

Wydział Archeologii, Uniwersytet Warszawski, Polska

Ośrodki produkcji ceramiki w Mezji. Case study Novae

Referat poświęcony jest zagadnieniu produkcji ceramiki w rzymskiej Mezji ze szczególnym uwzględnieniem stanowiska Novae (rzymskiej twierdzy legionowej w Mezji Dolnej). Celem wystąpienia jest wskazanie ośrodków

wytwórczych funkcjonujących w regionie dolnego Dunaju oraz omówienie ich roli w zaopatrzeniu ośrodków wojskowych i cywilnych w produkty ceramiczne. Szczególna uwaga zostanie zwrócona na warsztaty ceramiczne działające w otoczeniu obozów legionowych oraz w pobliskich osadach i miastach, które stanowiły ważne zaplecze gospodarcze dla stacjonujących w regionie jednostek wojskowych.

Istotnym elementem wystąpienia będzie omówienie kwestii importu ceramiki do Novae, w tym lokalnie wytwarzanych naczyń stołowych typu *terra sigillata*, które w okresie rzymskim produkowane były w warsztatach działających na terenie obecnej północnej Bułgarii. Szczególne znaczenie w tym kontekście miały ośrodki wytwórcze w rejonie Butovo oraz Pavlikeni, znane z produkcji ceramiki stołowej naśladującej klasyczne wzorce *sigillaty*. Ich wyroby były szeroko dystrybuowane w regionie dolnego Dunaju i trafiały również do Novae.

Karolina Roxana Kaminska

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Polska

Wykorzystanie sztucznej inteligencji jako narzędzia kryptograficznego na przykładzie kamieni z Novosilky

Kamienie ze wsi Novosilky położonej w pobliżu miasta Lviv, Ukraina, zawierają inskrypcje w dotąd niezidentyfikowanym języku. Problem badawczy stanowi brak jednoznacznej interpretacji i funkcji tych napisów, które pozostają zagadką od czasu ich odkrycia.

Kamienie zostały znalezione w 2000 r. i przetransportowane do zamku w mieście Zolochiv, jednego z ulubionych pałaców Jana III Sobieskiego i jego małżonki Marysieńki. Pałac został odrestaurowany po latach upadku przez Borysa Voznytskiego, który również dostarczył kamienie. Obecnie stanowią one jedną z głównych atrakcji zamku, jednak do tej pory nie przeprowadzono żadnych badań naukowych.

Obiekty obejmują trzy kamienie z wygrawerowanymi wizerunkami. Na jednym znajduje się obraz splecionych wieńców – cierniowego i kwiatowego – z otworem pośrodku, a pod nim zaszyfrowane słowo. Na największym kamieniu umieszczono cztery linie napisów wykonanych gotyckim pismem łacińskim. Najmniejszy obiekt jest najbardziej zerodowany, a na jego powierzchni widoczne są jedynie nieliczne symbole.

Sztuczna inteligencja została wykorzystana jako narzędzie pomocnicze w próbie rozszyfrowania napisów. Na obecnym etapie rozwoju tego narzędzia żadna z istniejących modeli sztucznej inteligencji nie jest wystarczająco zaawansowana, aby dokonać pełnego rozszyfrowania tych inskrypcji ze względu na złożoność zastosowanego szyfrowania. Jednym z najtrudniejszych zadań dla AI jest zrozumienie faktu, że jedna kropka nie zawsze odpowiada jednej literze, a także uwzględnienie stosowania różnych wersji szyfru dla słów rozpoczynających się wielką i małą literą. W referacie zostaną omówione trudności, z jakimi można się spotkać podczas wykorzystania AI w analizie tego typu inskrypcji.

Rezultaty wskazują na znaczenie wykorzystania sztucznej inteligencji jako zasobu pomocniczego w analizie językowej i kryptograficznej w badaniach archeologicznych oraz historycznych, co podkreśla wartość inskrypcji z Novosilky jako źródła do dalszych badań.

Jakub Karczewski

Wydział Archeologii, Uniwersytet Warszawski, Polska

Materiał krzemienisty z jamy 93 z osady „Gawroniec” woj. świętokrzyskie

Jama nr 93 z eneolitycznej osady kultury pucharów lejkowatych (KPL) na wzgórzu „Gawroniec” w Ćmielowie (pow. Ostrowiec Świętokrzyski, woj. świętokrzyskie) stanowi jeden z kluczowych zespołów odpadów produkcyjnych, umożliwiających rekonstrukcję zaawansowanego łańcucha operacyjnego krzemieniarstwa tej kultury. Zespół liczy 2758 odłupków, w tym 1656 z krzemienia świeciechowskiego i 1067 z krzemienia pasiastego, oraz pojedynczy makrolityczny skrobacz z pasiastego surowca. Analiza technologiczna koncentruje się na wczesnych i środkowych etapach produkcji narzędzi makrolitycznych – przede wszystkim rdzeni wiórowych oraz siekier czworościennych. Krzemień świeciechowski (szary, drobno nakrapiany kalcytem, niemal bez kory) transportowany był na stanowisko

prawdopodobnie w formie lekko obtłuczonych buł, co umożliwiało bezpośrednie formowanie rdzeni wiórowych i dalszą eksploatację w kierunku półwytworów siekier. Krzemień pasiasty obrabiany był z łupich pochodzących z kopalni w Krzemionkach (ok. 5 km od osady). Badanie pozwala prześledzić różnice w organizacji produkcji obu surowców: świeciechowski wykorzystywany głównie do wytwarzania rdzeni wiórowych a wytwarzanie z niego siekier czworościennych był niejako poboczny pasiasty – przede wszystkim do bezpośredniej produkcji siekier czworościennych (co najmniej dwóch egzemplarzy w jamie 93). Obecność odpadów z formowania, eksploatacji rdzeni, próbnych wiórów oraz korekt i napraw siekier wskazuje na wysoką specjalizację krzemieniarzy osady. Porównanie sekwencji produkcyjnych obu surowców sugeruje, że – mimo wyraźnych różnic technologicznych i morfometrycznych – niektóre etapy (zwłaszcza końcowe kształtowanie siekier) mogły być wykonywane przez te same osoby. Praca wnosi wkład w zrozumienie lokalnych i ponadregionalnych mechanizmów pozyskiwania, przetwarzania i wymiany krzemienia w obrębie KPL, podkreślając centralną rolę osady Gawroniec w systemie produkcji narzędzi makrolitycznych w IV–III tys. p.n.e.

Agata Kielbińska

Wydział Kultur Azji i Afryki, Uniwersytet Warszawski, Polska

Pochówki w ceramicznych naczyniach/trumnach w okresie żelaza, południowy zachód Półwyspu Koreańskiego

W wielu miejscach na świecie do pochówku używano wtórnie naczyń ceramicznych, na południowym zachodzie półwyspu koreańskiego w okresie żelaza (ok. III w. p.n.e. – III w. n.e.) także wyodrębniła się ta tradycja. Szczególnie wśród konfederacji plemiennej opisanej przez chińskie kroniki jako Mahan, wyróżniającej się skalą występowania. Początkowo dotycząca jedynie pochówku dziecięcego we wtórnie wykorzystanych naczyniach, rozwija się w późniejszych stadiach i obejmuje innych członków społeczności, chowanych czasem w specjalnie ku temu przygotowanych trumnach ceramicznych. Pochówki zaczynają dzielić się na trumny ceramiczne o formach dwu-, trzy-, rzadziej jedno-częściowe.

Kacper Konofał

Wydział Archeologii, Uniwersytet Warszawski, Polska

Naczynia kosmetyczne firmy „Majde” z Cmentarza Żydowskiego w Warszawie w świetle badań archeologicznych – ponowne odkrycie zapomnianej firmy kosmetycznej

W trakcie nadzoru archeologicznego prowadzonego w grudniu 2021 r. na Cmentarzu Żydowskim przy ulicy Okopowej 49/51 przez firmę archeologiczną Wykop na Poziomie natrafiono na depozyt liczący kilkaset szklanych naczyń kosmetycznych i aptecznych. W skład zbioru wchodzi zarówno buteleczki kosmetyczne i apteczne, jak i małe puzderka oraz słoiczki. Znaleźiska tego typu są stosunkowo często odkrywane na stanowiskach archeologicznych datowanych na XIX i XX w., jednak najczęściej występują pojedynczo lub w liczbie co najwyżej kilkunastu egzemplarzy. Tak duży depozyt, szczególnie w kontekście przestrzeni cmentarnej, należy uznać za odkrycie o wyjątkowym znaczeniu. Liczne egzemplarze odkrytych naczyń posiadają wytłoczoną na korpusach lub dnach nazwę firmy kosmetycznej „Majde”, działającej przed II wojną światową przy ulicy Leszno. Zjawisko to jest o tyle interesujące, że firma, dziś już zapomniana, w swojej działalności niegdyś konkurowała z obecną globalnie rozpoznawalną marką „Palmolive”. Celem referatu jest analiza tego zespołu z uwzględnieniem sygnowanych naczyń, omówienie jego kontekstu archeologicznego oraz próba rekonstrukcji okoliczności powstania depozytu.

Tomasz Kowalczyk

Wydział Archeologii, Uniwersytet Warszawski, Polska

Is the GEM a Gem? Ancient Egypt and its image in the 21st century

In this presentation I talk about how the general public engages with Ancient Egypt in the 21st century. Two different ways will be considered as case studies. One being museums and the other social media. I talk about the Egyptian museum on Tahrir square and its spiritual successor, the GEM. How they are two different institutions from two different eras of archaeology and how people interact with them today. Then I talk about social media and the rise of pseudo-archaeology and the presence of academic archaeology on the internet. I show the importance of reaching younger generations through modern, digital methods compared to older, outdated ones.

Izabella Kurjan

Wydział Archeologii, Uniwersytet Warszawski, Polska

Gdy pochówki tracą porządek: metody szacowania liczebności osobników w kontekstach przemieszanych na przykładzie Galerii Rzemieślników ze stanowiska Castillo de Huarmey (Peru)

Praca z pochówkami znajdującymi się w kontekstach przemieszanych jest jednym z tych archeologicznych wyzwań, przy których należy liczyć się z tym, że mamy do czynienia z setkami kości, wieloma osobnikami i coraz mniejszą pewnością co do możliwości interpretacji uzyskanych wyników. Podstawowym pytaniem, które pojawia się przy pracy z takim materiałem, jest to, ile właściwie osób może reprezentować analizowany zespół szczątków. Celem prezentacji jest omówienie wybranych metod szacowania liczebności osobników w kontekstach przemieszanych. Przedstawione zostanie zarówno najczęściej stosowane podejście, czyli określenie minimalnej liczby osobników (MNI), jak i rzadziej wybierany indeks Lincolna (LI). Zagadnienia te zostaną zobrazowane na przykładzie materiału z Galerii Rzemieślników ze stanowiska Castillo de Huarmey w Peru. Analiza tych metod pozwala lepiej zrozumieć ograniczenia wynikające z pracy z kontekstami przemieszonymi oraz wskazuje, które strategie mogą dostarczyć wiarygodnych szacunków liczebności osób w danym kontekście, co stanowi istotny aspekt dalszych badań paleodemograficznych.

Oliwier Leszek

Wydział Archeologii, Uniwersytet Warszawski, Polska

Coztic teocuitlatl – jak ekskrementy bogów doprowadziły do upadku Trójprzymierza. Analiza różnic w kulturowej percepcji złota pomiędzy hiszpańskimi konkwistadorami, a Meksykami w XVI w. n.e.

Niniejsze wystąpienie podejmuje zagadnienie roli złota w procesie podboju Trójprzymierza – najpotężniejszego organizmu politycznego Mezoameryki w momencie przybycia Hiszpanów – ukazując, że kruszec ten, choć nie był jedynym wpływowym czynnikiem, odegrał istotną rolę w jego upadku. W ramach prezentacji przeanalizowane zostaną odmienne sposoby pojmowania wartości użytkowych złota oraz wpływ tych rozbieżności na przebieg i dynamikę konfliktu. Autor wskaże, w jaki sposób status kruszcu jako mobilnego kapitału i narzędzia awansu społecznego u Europejczyków determinował strategię konkwisty, zderzając się z instrumentalnością złota w świecie Meksyków, definiowaną przez rytuał, kosmologię oraz ścisłą hierarchię prestiżu. Analiza ta pozwoli na umieszczenie roli złota w szerszym kontekście wydarzeń lat 1519–1521 – obok napięć społecznych wewnątrz Trójprzymierza oraz dysproporcji technologicznych – wskazując na ten surowiec jako na kluczową dominantę, która zaważyła na strategicznych decyzjach obu stron. W oparciu o krytyczną analizę źródeł pisanych (m.in. relacji Bernala Díaza del Castillo i kodeksów nahuzańskich) oraz współczesne opracowania archeologiczne, wystąpienie odpowie na pytanie, w jaki sposób teocuitlatl stało się katalizatorem dekompozycji mezoamerykańskiego systemu władzy i punktem zapalnym zderzenia dwóch niekompatybilnych światopoglądów.

Joanna Malinowska

Wydział Archeologii, Uniwersytet Warszawski, Polska

Pochowani inaczej: orientacja północ–południe w obrządku pogrzebowym wczesnego średniowiecza

Pochówki zorientowane na osi północ–południe należą do najbardziej intrygujących odstępstw od normy w obrządku pogrzebowym wczesnego średniowiecza na ziemiach polskich. W literaturze archeologicznej interpretowano je najczęściej jako ślad obecności lub wpływów skandynawskich. Wystąpienie podejmuje próbę krytycznej rewizji tej interpretacji poprzez analizę wybranych przykładów takich pochówków w szerszym kontekście archeologicznym, kulturowym i antropologicznym.

W pierwszej części przedstawiona zostanie charakterystyka standardowego pochówku wczesnośredniowiecznego oraz zmiany zachodzące w praktykach funeralnych na ziemiach polskich. Następnie zaprezentowane zostaną szczegółowe dane dotyczące wybranych grobów zorientowanych na osi północ-południe, uwzględniające ich kontekst odkrycia, wyposażenie, datowanie oraz cechy wskazujące na potencjalną atypowość.

Istotnym elementem analizy będzie również zestawienie tych danych z przykładami pochówków skandynawskich oraz z materiałem etnograficznym dotyczącym znaczenia orientacji grobów. Szczególna uwaga zostanie poświęcona zależnościom pomiędzy orientacją pochówków a płcią i wiekiem zmarłych. Wyniki wskazują na brak wyraźnej korelacji z płcią, natomiast widoczna jest częstsza obecność w takich grobach pochówków dzieci i niemowląt.

Przeprowadzona analiza pozwala w wielu przypadkach podważyć interpretację odwołującą się do skandynawskiego pochodzenia pochowanych osób. Zamiast tego proponowana jest interpretacja łącząca takie pochówki z kategorią społecznej odmienności – obejmującą m.in. śmierć dziecka bez chrztu, chorobę, sankcje o charakterze prawnym czy praktyki o podłożu magicznym.

Romuald Milcarek

Wydział Archeologii, Uniwersytet Warszawski, Polska

Rekonstrukcja redystrybucji zaopatrzenia armii prowincji Moesia Secunda: źródła i wyzwania

Celem referatu jest przedstawienie źródeł oraz wyzwań związanych z rekonstrukcją systemu zaopatrzenia armii rzymskiej w późnoantycznej prowincji Mezja II w okresie od reform Dioklecjana do najazdów huńskich w połowie V wieku. Dostawy podstawowych produktów żywnościowych dla armii, takich jak zboże, wino i oliwa, były realizowane z prowincji zaopatrujących do prowincji limesowych, w tym Mezji II. Po dostarczeniu zaopatrzenia do prowincji następowała jego redystrybucja pomiędzy garnizonami wewnątrz prowincji. Podstawę źródłową do analizy funkcjonowania tego systemu tworzą źródła okołiterackie, epigraficzne i archeologiczne. Ze źródeł okołiterackich uwzględniono dokument *Notitia Dignitatum* oraz zapisy Kodeksu Teodozjusza. Wykorzystano świadectwa epigraficzne związane z systemem *pastus militum*, odkryte w Novae i Oescus, a także kamienie milowe. Najliczniej reprezentowane i najważniejsze w tej analizie będą źródła archeologiczne, związane z transportem i magazynowaniem dóbr. Zaliczają się do nich bazy wojskowe, zidentyfikowane szlaki lądowe i rzeczne, mosty i porty, a ponadto odkryte magazyny służące przechowywaniu dóbr dostarczanych armii. Próba rekonstrukcji systemu zaopatrzenia wymaga łączenia tych różnorodnych źródeł. Głównym wyzwaniem jest ich fragmentaryczność, wymuszająca interdyscyplinarne podejście. Rozproszenie odkrytych struktur a także różny stan badań poszczególnych stanowisk utrudnia pełną rekonstrukcję sieci zaopatrzeniowej.

Michał Mozyrski

Kolegium Międzydziedzinowych Indywidualnych Studiów Humanistycznych i Społecznych, Uniwersytet Warszawski, Polska

Monety ze słoika musztardy. Co nieoczekiwane znalezisko z wczesnochrześcijańskiego sanktuarium w Abu Mina mówi o pieniądzu w Egipcie u schyłku starożytności?

W zbiorach muzeum *Liebieghaus Skulpturensammlung* we Frankfurcie nad Menem znajduje się obszerna kolekcja

zabytków pochodzących z niemieckich wykopalisk w sanktuarium świętego Menasa w Abu Mina. Składają się na nią obiekty przywiezione z Egiptu przez odkrywcę stanowiska, C.M. Kaufmanna, na początku XX w. Wśród zabytków szczególną rolę odgrywa przechowywany w magazynach muzealnych zbiór 980 monet, głównie drobnego pieniądza brązowego (minimi). Odkryte przypadkowo w 1982 r. w słoiku po aleksandryjskiej musztardzie, monety te zostały wstępnie sklasyfikowane i opublikowane przez H.-Ch. Noeske w szerszej publikacji całości znalezisk monetarnych z Abu Mina. Od lat 80. XX w. monety te pozostawały zasadniczo zapomniane. Wobec trwających obecnie badań numizmatycznych nad masą monetarną (ok. 9500 monet) z polskich wykopalisk w bliźniaczej względem Abu Mina stacji pielgrzymiej w Marei/Filoksenite, monety z sanktuarium świętego Menasa stanowią podstawowy i jedyny materiał referencyjny. Dotarcie do oryginalnego materiału z Abu Mina przechowywanego we Frankfurcie nad Menem pozwoliło spojrzeć na nowo na największy znany zbiór monet z wykopalisk z okresu bizantyńskiego w Egipcie i zreinterpretować jego skład typologiczny. Przeprowadzone studium porównawcze, oparte na monetach „ze słoika musztardy”, umożliwia lepsze zrozumienie szeregu zjawisk kształtujących gospodarkę pieniężną Egiptu u schyłku starożytności, a w konsekwencji także dokładniejsze rozpoznanie dotychczas niepublikowanego materiału numizmatycznego z wykopalisk w Marei/Filoksenite.

Karol Przychodzeń

Wydział Archeologii, Uniwersytet Warszawski, Polska

Co wpływało na obronny charakter zamków krzyżackich?

Zakon Krzyżacki od XIII do XV w. wznosił na terenie Prus ponad 150 zamków pełniących różnorodne funkcje militarne i administracyjne. Budowę wielu z nich poprzedzały rozległe prace ziemne i hydrotechniczne, a także staranny dobór lokalizacji wykorzystujący naturalne uwarunkowania terenu. Celem referatu jest przedstawienie całości systemu obronnego zamków krzyżackich oraz ukazanie środków, które wpływały na skuteczność ich obrony.

Analiza opiera się na badaniu topografii zamków oraz ich najbliższego otoczenia, ze szczególnym uwzględnieniem form krajobrazu wpływających na możliwości obronne. Omówione zostaną elementy systemu obronnego, które pojawiają się na zamkach krzyżackich oraz ich znaczenie dla skuteczności obrony warowni. Referat zilustruje, jak prace ziemne i rozwiązania architektoniczne, w połączeniu z odpowiednią lokalizacją pozwalały kształtować efektywny system obronny zamków krzyżackich.

Łukasz Mikołaj Suski

Instytut Kultur Śródziemnomorskich i Orientalnych, Polska Akademia Nauk, Warszawa, Polska

Archeologia Pathyris: topografia miasta i życie codzienne na peryferiach Egiptu hellenistycznego

Stanowisko Pathyris w południowym Egipcie zalicza się do jednych z najlepiej poświadczonych źródłowo lokalnych centrów okresu ptolemejskiego. Oprócz licznych papyrusów, ostrakonów i drewnianych tablic, które dostarczają informacji o funkcjonowaniu miejscowej społeczności, istotne znaczenie dla badań nad tym ośrodkiem mają również dane archeologiczne, pozwalające na rekonstrukcję topografii osady oraz wybranych aspektów życia codziennego jej mieszkańców.

Celem referatu jest przedstawienie wyników analiz dotyczących organizacji przestrzennej stanowiska oraz omówienie źródeł dotyczących społeczności Pathyris, ujętej kolektywnie, jak również przedstawiając poszczególne sylwetki jej przedstawicieli.

Agnieszka Szaforz

Wydział Archeologii, Uniwersytet Warszawski, Polska

Algorytmy w służbie przeszłości: potencjał integracji GIS i sztucznej inteligencji w monitorowaniu dziedzictwa archeologicznego

Współczesna archeologia staje w obliczu kryzysu związanego z degradacją krajobrazów kulturowych. Niniejsze wystąpienie stanowi przegląd metodologiczny możliwości, jakie oferuje integracja Systemów Informacji Geograficznej (GIS) oraz algorytmów sztucznej inteligencji (AI), ze szczególnym uwzględnieniem uczenia maszynowego.

Prezentacja dekonstruuje tradycyjne podejście do inwentaryzacji, ukazując potencjał masowego przetwarzania archiwalnych zobrażeń satelitarnych w środowiskach takich jak ArcGIS czy QGIS oraz automatyzacji poprzez modele detekcji obiektów. Referat pełni funkcję teoretycznego fundamentu, definiując ramy technologiczne dla nowoczesnych badań nieinwazyjnych i stanowiąc bezpośredni wstęp do analizy praktycznego wykorzystania tych narzędzi na stanowiskach archeologicznych.

Agnieszka Szaforz¹, Aleksander Kwietniak¹

¹Wydział Archeologii, Uniwersytet Warszawski, Polska

Wpływ urbanizacji na zagrożone dziedzictwo archeologiczne w regionach Santa Ana i Sonsonate: raport wstępny z analizy przestrzennej

Gwałtowna ekspansja infrastruktury miejskiej oraz zmiany w użytkowaniu gruntów stanowią rosnące zagrożenie dla dziedzictwa archeologicznego Salwadoru. Niniejsze wystąpienie prezentuje założenia metodologiczne studenckiego projektu badawczego realizowanego w regionach Santa Ana i Sonsonate. Głównym celem badań jest wykorzystanie narzędzi teledetekcyjnych w bezinwazyjnym monitorowaniu i ewaluacji degradacji krajobrazu kulturowego.

Rdzeniem analitycznym jest integracja archiwalnych zobrażeń satelitarnych KH-9 HEXAGON z lat 70. XX w. w środowisku GIS. Pozwala to na wygenerowanie historycznego modelu referencyjnego. Raport wstępny koncentruje się na architekturze przepływu danych: kalibracji przestrzennej archiwaliów oraz tworzeniu wektorowych map ryzyka. Prezentacja demonstrowuje, w jaki sposób zintegrowana archeologia cyfrowa dostarcza narzędzi do identyfikacji zagrożeń dla stanowisk, zanim zostaną one trwale zatarte przez współczesny rozwój przestrzenny.

Hanna Szczepanik

Wydział Archeologii, Uniwersytet Warszawski, Polska

Tradycje renesansu w produkcji majoliki na przełomie XIX i XX wieku na przykładzie wazy z dekoracją groteskową z Dylewa

Celem wystąpienia jest ukazanie wpływu tradycji włoskich warsztatów ceramicznych z okresu renesansu i nawiązanie do antycznych motywów z malowideł Złotego Domu Nerona w produkcji naczyń majolikowych w XIX i na początku XX w. Zobrazowaniem tych tendencji jest bogato zdobiona waza powstała w belgijskiej fabryce Boch Frères Keramis. Liczne jej fragmenty zostały odnalezione podczas prac wykopaliskowych prowadzonych przez archeologów z Instytutu Archeologii UW (dziś: Wydział Archeologii UW) na terenie dawnego dworu rodziny von Rose w Dylewie w pow. ostródzkim. Zdobienie powierzchni naczyń w kolorach żółto-niebieskim motywami wici roślinnych i postaci ludzkich, a także forma naczyń z umieszczonymi pod imadłami reliefowymi twarzami bliskie renesansowym wyrobom majolikowym pozwalają w pełni na rekonstrukcję wazy. Referat obejmie także problematykę produkcji naczyń majolikowych w Europie.

Sara Viwegier

Wydział Archeologii, Uniwersytet Warszawski, Polska

Wpływ kultury Yayoi na dziedzictwo kulturowe i materialne dzisiejszej Japonii

Okres Yayoi (ok. III w. p.n.e. – III w. n.e.) stanowi jeden z kluczowych aspektów wpływających na kształtowanie się japońskiej cywilizacji, jaką znamy do dziś. W tym czasie na japońskim archipelagu pojawiają się nowe technologie, struktury społeczne oraz praktyki rolnicze, które znacząco zmieniły sposób funkcjonowania lokalnych społeczności. Dziedzictwo kultury Yayoi widoczne jest do dziś zarówno w materialnych pozostałościach archeologicznych, jak i w tradycjach związanych z rolnictwem, organizacją społeczności czy symboliką rytualną. Analiza tych elementów pozwoli nam lepiej zrozumieć proces formowania się japońskiej tożsamości kulturowej oraz ciągłość tradycji od starożytności do współczesności. Referat opiera się na badaniach archeologicznych, analizie źródeł historycznych oraz współczesnej literaturze naukowej dotyczącej początków cywilizacji japońskiej.

Weronika Wielakowska

Wydział Archeologii, Uniwersytet Warszawski, Polska

Najbardziej znane morderstwa popełniane na przestrzeni wieków przy użyciu trucizn pochodzenia roślinnego w świetle znalezisk archeologicznych

Trucizny pełniły ważną rolę już od początku życia człowieka na Ziemi. Mimo licznych zmian dotyczących używania związków, przez wiele stuleci toksyny były pierwszym wyborem, gdy chciano dokonać zabójstwa. Jednocześnie, strach przed otruciem wymusił potrzebę prowadzenia badań i eksperymentów w celu pozyskania antidotum na wiele toksycznych związków. Z biegiem historii trucizny pochodzenia roślinnego nie były jednak wykorzystywane jedynie w celach przestępczych, ale znalazły swoje zastosowanie także jako substancje używane w praktykach leczniczych czy magicznych. Wiedza na temat roślin trujących oraz związane z nią doświadczenie zdobyte na przestrzeni tysięcy lat były przekazywane nowym pokoleniom. Współczesna archeologia dostarcza istotnych danych na temat stosowania trucizn w przeszłości. Analiza naczyń, pozostałości organicznych, szczątków ludzkich czy kontekstu grobowego pozwala identyfikować ślady substancji toksycznych i rekonstruować ich zastosowanie. Badania archeochemiczne i bioarcheologiczne umożliwiają dziś weryfikację przekazów historycznych oraz lepsze zrozumienie roli trucizn roślinnych w życiu i śmierci dawnych społeczności.